

НЕДОПУСТИМІСТЬ НЕЗАКОННОГО ВПЛИВУ НА СУД ТА СЛІДСТВО

**КУЗЬМІН Ренат Равелійович - доктор юридичних наук, перший заступник
Генерального прокурора України, Заслужений юрист України**

УДК 343.1

Исследуются проблемы давления на суд и следствие, вмешательство в отправление правосудия, вносятся предложения по решению этих проблем.

Ключові слова: тиск на суд і слідство, відправлення правосуддя, дифамація, вуличні рухи, акції протесту, використання ефекту натовпу; погрози, зневага до суду, залякування, вбивства.

Одним із важливих компонентів правової держави є висока правова культура громадян, що проявляється у т.ч. і у формі поваги до суду та правоохоронних органів. І навпаки, неповага до судової влади, слідства, втручання у здійснення судочинства, що проявляється у порушенні громадського порядку у судовому засіданні, некоректній поведінці у залі суду, образливих висловлюваннях щодо суду, зневажливому ставленні до зауважень судді, хамстві, вигуках тощо.

В Україні, на жаль, не існує єдиного нормативно-правового акту, який би регламентував поведінку у залі під час судового засідання.

Пагубність тиску на суд досліджувалась багатьма авторами, як науковцями, так і практикуючими юристами, прокурорами та суддями, але практично усі вважають будь-яке втручання у відправлення правосуддя неправомірним, майже злочинним. «Вплив на суд завжди незаконний» [1], у тому числі незаконними визначені і передчасні та попереджені коментарі фактів у ЗМІ [2]. Деякі автори дотримуються думки, що в Україні з'явилися й нові форми тиску на суд і втру-

чання в судову діяльність – так зване мітингове право, або право майдану, депутатське право тощо; підкреслюються спроби використати вплив засобів масової інформації при розгляді конкретних судових справ [3]. Загалом методи тиску на суд та слідство можна класифікувати таким чином:

1. Вуличні рухи, акції протесту, використання ефекту натовпу;
2. Погрози, залякування, вбивства;
3. Дискредитація суддів, прокурорів, судової та правоохоронної системи, дискредитація діючої влади;
4. Формування заангажованої громадської думки у суспільстві зневаги до судової гілки влади і слідства шляхом публічного поширення перекручених відомостей, які принижують честь, гідність і ділову репутацію.

Кожен із методів тиску на суд та слідство в основі має саме дифамацію (публічне поширення дійсних або вигаданих відомостей, які принижують честь, гідність і ділову репутацію громадянина чи організації, зганьблення у пресі з метою вплинути на виконання ними своїх обов'язків) як найефективніший спосіб тиску на суддів та прокурорів. Коротко розглянемо зазначені методи.

1. Вуличні рухи, акції протесту, використання ефекту натовпу.

Певні закономірності, базові положення психології натовпу містяться у працях соціологів, котрі вивчають проблеми колективної поведінки [41]. Організований натовп стає

найважливішим ресурсом завоювання влади. На думку А. Головкова, «Технологія побудови добре організованої юрби – ключовий елемент всієї соросівської революційної механіки. Юрба – механізм одноразового використання, тому вимагає великих, але одноразових витрат. Більшості з «протестуючих проти антинародного режиму» не треба навіть платити – вони роблять це цілком добровільно. Їм необхідно, насамперед, виплеснути свій гнів проти навколишньої кепської дійсності» [5].

Варто відзначити, що у свій час Верховний суд України під впливом натовпу, вуличних рухів, акцій протесту під стінами суду вирішив провести переголосування другого туру виборів президента по всій території країни. У ситуації з судовим процесом над Тимошенко ми спостерігаємо аналогічну тактику: і публічні заклики до невиконання рішення суду, і вуличні рухи, і підбурювання людей на незаконні дії під стінами суду. Ця загрозлива тенденція може зруйнувати систему правосуддя в Україні, якщо не буде зупинена. Цікаво, що прихильники Тимошенко закликають суспільство не виконувати рішення суду, яким вона визнана винуватою у злочині, називають це рішення «незаконним», «вибірковим» та ще якимось. Іншими словами, рішення, яке їм не подобається, пропонується не виконувати, а рішення на їх користь вимагається беззаперечно виконати всім без винятку. Така собі «вибіркова законність».

У цьому ж контексті слід згадати справу Павличенків. Рада суддів України звернулася до організаторів й учасників громадських акцій «Свободу Павличенко» із закликом припинити проведення масових акцій, оскільки цілком справедливо вважає їх спробою тиску на суд: «Згідно з Конституцією і законами України, суди вирішують передані їм справи безсторонньо, на основі представлених сторонами обвинувачення і захисту доказів відповідно до закону. Перегляд судових рішень можливий тільки передбаченим процесуальним законом способом. Проведення масових акцій з метою схилити суд до прийняття бажаного судового рішення є не чим іншим, як спробою тиску на суд і втручанням у діяльність по здійсненню правосуддя, що неприпустимо

в демократичному суспільстві», – йдеться у зверненні, оприлюдненому на офіційному порталі судової влади України [6].

Слід нагадати, що при розгляді особливо делікатних справ в США з метою забезпечити захист присяжних від громадської думки, їх ізолюють у готелі до закінчення процесу та винесення вердикту. Під час перебування у готелі їм не дозволяється дивитися телевізійні репортажі з даної справи, та їх доставляють в залу суду та із зали суду спеціальними автобусами із завішеними вікнами для того, щоб завадити їм випадково побачити газети на стендах чи демонстрантів, що протестують [7].

2. Погрози, залякування, вбивства.

Вбивства судді Фрунзенського районного суду міста Харкова В.Трофімова та членів його сім'ї, вбивство судді Зубкова, погрози суддям і прокурорам з боку Ю. Тимошенко під час судового розгляду справи – все це жахливі прояви нехтування законами та людською гідністю й спроба залякати суддів та прокурорів, деморалізувати правоохоронців та ввести в оману громадськість.

Більше того, деякі європейські політики погрожують країні як державі, якщо судді і прокурори не виконають їхніх вимог звільнити засуджених злочинців Тимошенко та Луценка. Так, президент Європейської народної партії Вільфред Мартенс заявляв у 2011 році, що подальше співробітництво України з Європейським Союзом можливе лише за умови звільнення з-під варти політичних опонентів української влади, зокрема Юлії Тимошенко: «Я хотів би підкреслити, що в майбутньому організація будь-яких зустрічей Януковича з представниками ЄС повинна розглядатися лише за умови, якщо українська влада буде втілювати конкретний план заходів з вирішення цієї неприпустимої ситуації. Такий план повинен включити звільнення всіх політичних в'язнів, включаючи Юлію Тимошенко, і повинен забезпечити їх право брати участь у наступних виборах. Будь-які подальші кроки у відносинах ЄС – Україна будуть залежати від реалізації такого плану» [8]. У своїй резолюції по Україні, яка була прийнята 7 грудня 2011 року, ЄНП попередила, що ніякі вибори в Україні не вважатимуться чесними, якщо лі-

дери опозиції, особливо Юлія Тимошенко та Юрій Луценко, не будуть звільнені [9]. Про Тимошенко як ключ до продуктивних двосторонніх відносин Україна – США писала Х. Клінтон у листі до засудженої Тимошенко: «Наша позиція залишається незмінною: вас повинні негайно й безумовно звільнити, так само як й інших колишніх членів вашого уряду. На думку пані Клінтон, переслідування Тимошенко «підривають відносини зі Сполученими Штатами» [10].

Як приклад залякування, можна навести прийняття Сенатом США резолюції по Україні № 466, у якій йшлося про санкції щодо осіб, причетних до ув'язнення Тимошенко [11]. Не можна оминати провокації та спробу незаконно арештувати мене, першого заступника Генерального прокурора України, у США [12] для того, щоб зупинити розслідування справи про вбивство народного депутата Євгена Щербаня та залякати слідчих і суддів України.

3. Дискредитація суддів, прокурорів, судової та правоохоронної системи, дискредитація діючої влади.

Варто пригадати перелік образливих висловів на адресу суду та прокурорів, які лунали з вуст Ю. Тимошенко під час судового розгляду справи. На адресу суду: «Я вважаю, що вам, як судді, не місце в суді...» [13], «...Ви унікальне породження системи, яке сидить, порушує закон і ще моралізаторствує...» [14], «...Ви нелюдь...» [15], «... маріонетка в мантиї; шкода кіреєвих та інших ряжених; ...господар судилища, ...я не встаю перед етой мафією в мантиях; ...пропоную ввести в судочинство нову одиницю виміру 1-й родіон (кіреєв) – вимір повного абсурду, залежності, некомпетентності і зумовленості судді; ...суддя не веде процес. Він просто телефоністка Кет. ...Він весь час отримував вказівки з Банкової, не міг їх виконати і сильно потів» [16], «... я вважаю, що єдиний вихід для вас, як для судді, зараз прийняти цей відвід і просто себе, чесно кажучи, захистити від тієї ганьби, яка сьогодні лягає на голови президента, прокурорів. ...Будьте осторонь від цього організованого злочинного угруповання...» [17]. На адресу прокурорів лунало: «фашисти» [18], «пан прокурор більше на ката схожий, чим

на прокурора...» [19], «...Сам обвинувальний висновок є ганьбою прокуратури. Як я можу його коментувати, якщо там, по суті, написана абракадабра... Спекуляція, прокурорське хамство...» [20]. Я навмисно навів дослівні висловлювання підсудної для того, щоб читачам було зрозуміло, як поводять себе в судах деякі «демократи» і під яким психологічним тиском працюють судді і прокурори в Україні.

В окрему площину юридичної дійсності даного методу тиску на суд можна віднести ефект «Немирі, Власенка та Євгенії Тимошенко», яким шляхом дифамації на рівні міжнародних контактів вдалося привернути увагу західних політиків та чинити дискредитацію системи правосуддя на міжнародному рівні. Дослідивши цей ефект, можна побачити його першооснову, яка полягає у результатах технологічної роботи політичного піару, який не має нічого спільного з юриспруденцією. До речі, справу Тимошенко також справедливо відносять до розряду міфів і домислів, якими ЄС живе донині. Причому самі представники ЄС вникати у суть проблем нашої держави, об'єктивних розслідувань діянь, вчинених пані Тимошенко, не бажають. На жаль, вони теж вдаються до дифамації. Пригадаємо, як у рамках 9-ї Ялтинської щорічної зустрічі «Україна і світ: долаючи завтрашні виклики разом» старший науковий співробітник Інституту міжнародної економіки Петерсона Андерс Аслунд прокоментував мій виступ: «Він (прокурор) виглядав як бандит, вів себе як бандит і говорив як бандит». Аналогічним коментарем відзначився і колишній посол США в Україні Стівен Пайфер [21]. Якщо скористатися технологією «дзеркальної відповіді», то у цих горе-політиків варто було б поцікавитися, а не викликані їх такі палкі промови тим, що один працював, а інший працює в Інституті Брукінгса, де членом опікунської ради є така особа, В. Пінчук, тестем якого є Л. Кучма, якого весь світ звинувачує у вбивстві Г. Гонгадзе? Відомо, що Генеральна прокуратура України розслідує справу, де перевіряється версія про причетність Кучми Л.Д. до цього замовного вбивства. І чи не є ці промови Аслунда та Пайфера спробою дискредитації прокурора

з метою вплинути в інтересах Кучми на слідство?!

До дифамації вдаються у своїй риторичній іншій політиці. Так, Голова комітету Європарламенту з закордонних справ Ельмар Брок нещодавно заявив, що «Кузьмін міг би довести, що Тимошенко відповідальна й за плями на місяці»: «І якщо так буде відбуватися далі, то це торкнеться пана Кузьміна. Ми будемо змушені вжити заходів проти тих, хто систематично руйнує принципи правової держави» [22]. Використовуючи ті ж самі методи, які застосовують ці європолітики, можна було б запитати у того ж самого Ельмара Брока, яким чином йому вдалося уникнути кримінальної відповідальності та зберегти депутатську недоторканність, коли у 2010 році німецькі правоохоронці направили в Європарламент запит про анулювання його депутатської недоторканності у зв'язку з висунутими обвинуваченнями в ухиленні від сплати податків [23]. Або задати питання про дозвілля Голови комітету Європарламенту з закордонних справ Ельмара Брока у супроводі дівчат з ескорт-сервісу та великої кількості алкоголю в клубі на Троєщині в Києві [24]. Але професійна етика не дозволяє прокурорам опуститися до рівня цих політиків й використовувати проти них їхні ж прийоми. З цієї причини в прокурорській риторичній відсутні навіть натяки на таку недостойну юриста поведінку.

4. Формування у суспільстві зневаги до судової гілки влади і слідства шляхом публічного поширення перекручених відомостей, які принижують честь, гідність і ділову репутацію.

Штучні акції протесту «волю Юлі», формування у суспільстві зневаги до всієї судової гілки влади та намагання політиків вплинути на результати судового розгляду справи – це яскраві приклади незаконного тиску на суд та прокуратуру з метою вплинути на рішення суду в інтересах Тимошенко.

Ще за часів античності неповага до суду вважалася серйозним злочином. Усім добре відома історія, коли в 103 році до Р.Х. трибун Гай Норбан притягнув до відповідальності колишнього консула Цепіона за розгром храму Аполлона в Галлії та за невдачу битви з кимврами, де римські війська зазна-

ли жорстоких втрат. Для того, щоб добитися засудження Цепіона, Норбан викликав низку брутальних погроз та насилля проти суддів та посадових осіб. Народне обурення на суді було великим злочином в Римі, й дев'ять років потому молодий Сульпіцій Руф, тільки-но приступивши до громадської діяльності, почав вимагати суду над Норбаном за такі заворушення. Він обвинувачував його за законом Апулея – образу величності як заколотника. Промова Сульпіція у цій справі вирізнялась надзвичайною силою, він спровокував не судову справу, а полум'я, вибух обурення. Єдина причина, через яку справу виграв Марк Антоній, за його словами, полягала у тому, що він звертався не до розуму суддів, а до їх серця, не пояснював справу, а грав на їх почуттях [25].

На сьогоднішній день за таку поведінку, за політику презирливої неповаги до суду, правоохоронної системи, яку весь час демонструє захист Тимошенко, в Європі передбачено покарання у виді позбавлення волі. Англосаксонська система права передбачає кримінальну відповідальність за неповагу до суду. До того ж, там важливим засобом зміцнення авторитету судів та суддів є судове переслідування за неповагу до суду. Воно трактується досить широко. Будь-яке втручання у відправлення правосуддя: передчасні публікації у пресі, переговори з присяжними, тиск на сторони та свідків, недозволена поведінка у суді, непідкорення наказу суду – усе це може вважатися неповагою до суду. Адже у державах англосаксонської правової системи авторитетність судового процесу підтримується багатовіковою традицією громадської поваги до суду як важливої державної інституції.

Британський закон про неповагу до суду 1981 [26] року запровадив правило “сурової відповідальності”, згідно з яким особа відповідає за втручання у відправлення правосуддя незалежно від того, переслідувала вона ціль такого втручання чи ні. Широкого розголосу набула нещодавня ситуація, коли суд Великобританії засудив олігарха Мухтара Аблязова, який обвинувачується в розкраданні щонайменше 5 мільярдів американських доларів одного із найкрупніших банків Казахстану, до 22 місяців ув'язнення за неповагу до суду [27].

Відповідно до федерального закону США (гл. 21 роз. 18 Зводу законів США) [28], суд карає штрафом або арештом на свій розсуд за прояв неповаги до суду. Саме тому норми про відповідальність за правопорушення у сфері правосуддя становлять не лише важливу гарантію щодо забезпечення незалежності суду, а й мають попереджувальне значення та повинні захищати від втручання під страхом покарання.

Наведемо приклад ефективності застосування даних норм на практиці на території США. Агенти ФБР у ході слідчих дій конфіскували у громадянина Америки два комп'ютери та п'ять зовнішніх дисків, але не змогли отримати доступ до даних, що містилися на них, оскільки дані були зашифровані за допомогою відповідної програми. Під час судового розгляду справи присяжні постановили, щоб підсудний надав дані у розшифрованому вигляді. Підсудний відповів відмовою з посиланням на 5-у поправку до Конституції США, яка зазначає, що особа, яка обвинувачується у вчиненні злочину, не повинна примушуватися до свідчення проти себе. У відповідь суд виніс рішення про арешт підсудного з формулюванням «за неповагу до суду» [29].

Не викликає сумніву те, що юридична професія має бути високоморальною і дотримання етичних правил всіма юристами є їх обов'язком. На жаль, маємо чимало прикрих випадків, коли юристи демонструють зневагу до загальноприйнятих вимог до професії, а коли захисником стає депутат-політик, і він вносить у захист політичні методи, то юридичний захист спотворюється, а судовий процес перетворюється на політичний фарс.

Саме у такій поведінці підтверджується розхожий вислів про те, що політика – брудна справа (хоча і відомі слова знаменитого Вінстона Черчілля: «Брудна політика – це та, яку роблять брудні люди» [30]). Замість вивчення справи, підготовки доказів щодо заперечення фактів, на які посилається обвинувачення, на юридичні аргументи прокурора, докази суду щодо наявності злочину у діях підсудної у політика-захисника відпрацьована стандартна відповідь-питання: а чому президент чи прокурор живе не

так, як цього хочуть адвокати Тимошенко? Зрозуміло, що намаганнями лише очорнити, зганьбити супротивну сторону не лише дискредитується адвокатська спільнота, але й клієнт такого захисника залишається позбавленим правової допомоги, юридичного захисту.

Насамкінець, варто відзначити, що інструментом дифамації виступає формування суспільної зневаги до судової гілки влади і слідства шляхом публічного поширення перекручених відомостей, які принижують честь, гідність і ділову репутацію, що може забезпечити тиск громадської думки на суд. З огляду на відсутність професійної моральної стратегії та тактики захисту, захисники намагалися перетворити цей судовий процес на фарс у цілях чинення тиску на суд.

Отже, ми робимо висновки, що останнім часом у кримінальному процесі України з'явилася нова практика застосування дифамації для чинення тиску на суд та підміни ролей сторін у процесі, залучення до судового провадження політиків, що призводить до політичних методів захисту та ставить під загрозу ефективність функціонування системи правосуддя в цілому.

Це переважно пов'язано з декриміналізацією статей про відповідальність за наклеп та образу при ухваленні нового Кримінального кодексу України у 2001 році. Нагадаємо, що у Кримінальному кодексі України 1960 року відповідальність за наклеп була передбачена статтею 125, а за образу – статтею 126. При відсутності кваліфікуючих ознак, наклеп вважався злочином, що не становить великої суспільної небезпеки [31], а справи по обвинуваченню у його вчиненні відносились до справ приватного обвинувачення. Декриміналізація відбулася на виконання статті 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, яка закріплює право на свободу вираження поглядів, а також зобов'язань України перед Радою Європи, які були викладені у низці Резолюцій і Рекомендацій ПАСЕ [32]. «

Показово, що Україна була в числі перших держав, які у свій час декриміналізували наклеп поряд з Боснією та Герцеговиною, Кіпром, Естонією, Грузією, Молдовою [33]. Але разом з тим попри масштабне за-

судження і Радою Європи, і ОБСЄ, і ООН, і низкою інших міжнародних організацій відповідні норми до сих пір існують у кримінальних кодексах більшості держав, у тому числі держав-членів ОБСЄ та ООН таких, як США, Німеччина, Франція, Італія та ін.

Наголосимо, що дифамація в нашій історії має давні коріння. Вона була відома ще законодавству дореволюційної Росії і тлумачилася як оприлюднення у пресі інформації про приватне життя або посадову особу, або зазначення такої обставини, яка може нашкочити її честі, гідності або доброму імені [34]. У такому вигляді дифамація була засобом захисту не тільки від вторгнення в приватне життя громадян, але й від паплюження дій посадових осіб. Таким чином, понятійне ядро терміну «дифамація» згідно з законодавством того періоду було близьке до наклепу [35]:

Сучасні міжнародні правові норми, що закріплюють принцип верховенства права, забороняють свавільне чи незаконне втручання в особисте і сімейне життя людини, незаконне посягання на її честь і репутацію та декларують право кожного на захист від такого втручання чи таких посягань [36].

Тому не дивно, що законодавством багатьох держав по всьому світу дифамацію визначено як злочин. У кримінально-правовому розумінні даним явищем, як правило, вважаються бездоказові твердження чи розповсюдження фактів, які ганьблять репутацію.

Кримінальна відповідальність за дифамацію передбачена кримінальними кодексами таких європейських держав, як Австрія (ст.111), Бельгія (Глава V Кримінального кодексу), Італія (ст. 595), Португалія (ст. 180), Хорватія (ст.ст. 199, 199-2, 200-1, 200-2), Фінляндія (Глава 24, ст.ст.9,10), Данія (ст. 267), Норвегія (Глава 23, ст. ст.246, 247, 248), Бразилія (ст.139) та інші [37].

Законодавством Франції відповідальність за дифамацію закріплена в Акті про пресу 1881 року: «Будь-яке твердження або звинувачення у факті, що завдає шкоди честі чи репутації особи або групи осіб, якій приписується факт, є дифамацією. Безпосередня публікація чи шляхом відтворення такого твердження чи такого звинувачення

карається, навіть якщо воно зроблене у формі, що виражає сумнів, чи якщо воно стосується особи чи групи осіб, чий імена прямо не названі, але ідентифікація яких можлива через мовлення, виголоси, погрози, викладені у письмовому чи друкованому вигляді, злочинні плакати чи афіші» [38].

Стаття 186 Кримінального кодексу Німеччини встановлює відповідальність особи, «яка стверджує чи розповсюджує факт, пов'язаний з іншою особою, що може опорочити її чи негативно вплинути на громадську думку про неї, якщо тільки не можна довести, що цей факт правдивий», у вигляді позбавлення волі до двох років, а стаття 188 передбачає санкцію за дифамацію осіб, які займаються політичною діяльністю: «Якщо злочин дифамації вчинено публічно, на зустрічі або через розповсюдження письмових матеріалів стосовно особи, яка задіяна у широко відоме політичне життя на основі позиції цієї особи в публічному житті, та якщо злочин може суттєво ускладнити її громадську діяльність, покаранням має бути ув'язнення від трьох місяців до п'яти років» [39].

Глава 5 Кримінального кодексу Швеції визначає, що особі, яка називає іншу особу злочинцем чи зазначає, що особа веде спосіб життя, вартий осуду, або іншим чином надає інформацію з наміром розголосу, щоб викликати зневагу інших, присуджується штраф за дифамацію, а груба дифамація карається штрафом чи позбавленням волі до двох років» [40].

Ст. 212 Кримінального кодексу Польщі визначає, що той, хто приписує особі, групі осіб, інституції чи організаційній одиниці, що не має статусу юридичної особи, таку поведінку чи характеристику, що може дискредитувати їх в очах громадської думки або призвести до втрати довіри, необхідної для даної посади, професії чи роду діяльності, підлягає сплаті штрафу, покаранню у виді обмеження свободи чи покаранню у виді позбавлення свободи до одного року. Якщо зловмисник вчиняє діяння через ЗМІ, він підлягає сплаті штрафу, покаранню у виді обмеження свободи чи покаранню у виді позбавлення свободи до двох років» [41].

Кримінальним кодексом Албанії за образу посадових осіб (ст. 239) передбача-

ється максимальне покарання до 2 років ув'язнення, а за умисну дифамацію Президента Республіки передбачено покарання до 3 років позбавлення волі (ст.241) [42].

У Республіці Чехія ст.184 Кримінального кодексу визначає дифамацію злочином, а ст. 184-1 передбачає ув'язнення до 1 року, а у випадку використання преси, телебачення, радіо та інших мереж – до 2 років [43].

В Південній Кореї за дифамацію передбачено покарання до 7 років позбавлення волі [44].

Свою жорстку позицію, засуджуючи дифамацію, як спробу дискредитації суду та державної влади журналістами продемонстрував Європейський суд з прав людини. Це відома справа Барфорд проти Данії (1989 р.). Пан Барфорд – журналіст – був засуджений за публікацію статті, де він критикував рішення суду. Журналіст вважав, що судді не мали права розглядати справу, оскільки підлягали відводу. Журналіст тільки поставив під сумнів законність судового рішення та натякнув на те, що суд діяв за вказівкою уряду Данії. Європейський суд з прав людини визнав, що датський суд справедливо засудив журналіста за дифамацію, а твердження пана Барфорда про нелегітимність рішення суду були названі серйозними звинуваченнями, які знизили громадську повагу до суддів. При цьому, Європейський суд зазначив, що журналіст не мав права ще й вдаватися до особистих нападів на суддів. До того ж, натяк – звинувачення, сформульоване п. Барфордом, – не містив доказів того, що зазначені два члени суду діяли саме за вказівкою уряду. У зв'язку з цим Європейський суд зробив висновок, що Данія діяла правомірно, захищаючи репутацію членів суду і авторитет правосуддя, коли засудила журналіста за дифамацію [45].

Стаття 49 Закону України “Про судові стрії і статус суддів” установлює, що вияв неповаги до суду чи судді з боку осіб, які є учасниками процесу або присутні в судовому засіданні, тягне за собою відповідальність, установлену законом. Але, на жаль, вияв неповаги до суду тягне лише адмінвідповідальність. Так, згідно зі ст. 185-3 КУпАП, неповага до суду, виражена у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, по-

зивача, відповідача, перекладача, експерта або в невідкоренні цих осіб та інших громадян розпорядженню голови чи в порушенні порядку під час судового засідання, вчинення дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил, тягнуть за собою накладення штрафу у відповідних розмірах чи адміністративний арешт.

Згідно зі ст. 376 КК України втручання у будь-якій формі в діяльність судді з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися винесення неправосудного рішення тягне за собою можливість застосування відповідних санкцій. Водночас що відносити до втручання в діяльність судді у будь-якій формі науковці – у законодавстві не визначено.

На підставі аналізу статей про дифамацію кримінальних кодексів європейських держав та огляду проблем функціонування правосуддя України вважаємо за доцільне запропонувати як практичне розв'язання проблеми внесення статті про дифамацію до Кодексу про кримінальні проступки, прийняття якого очікується на початку 2014 року.

Крім того, наголошуємо на необхідності укріплення авторитету судової гілки влади, забезпечення додержання принципу обов'язковості судових рішень, запобігання незаконного впливу на суд, недопущення підміни ролей у ході судового провадження та ознайомлення необізнаних сторін процесу з правилами професійної етики.

Література:

1. <http://www.specletter.com/pravosudie/2010-03-23/vlijanie-na-sud-vsegdanezakonno.html>
2. Смирнов А.В. Проблемы открытости судебной власти для гражданского общества. Экспертное исследование на основе правоприменительной практики уголовных судов Санкт-Петербурга и Ленинградской области. // www.kalinovsky-k.narod.ru/b/sav-tr0.html
3. С.Штогун. Міни недосконалості судової влади. «Якщо незалежність не дають, її необхідно брати або позбуватися залежності» //Закон і Бізнес. – 2007.05.26. – № 21 <http://www.zib.com.ua>
4. Токарева В.И. Явление масс. Первые свидетели // Соціальні виміри суспільства. К.: Інститут соціології НАН України, 1998. – Вип. 2. – С. 129–137.

АНОТАЦІЯ

Досліджуються проблеми тиску на суд і слідство, втручання у відправлення правосуддя, вносяться пропозиції щодо вирішення цих проблем.

SUMMARY

The problems of pressure on the court and investigation, interference with the administration of justice, the proposals to address these problems.

5. Головкив А. На пороге заказных переводов // Политический журнал. – 2004. – №47
6. <http://ua.korrespondent.net/sport/football/1433150-rada-suddiv-ukrayini-zaklikala-fanativ-ne-tisnuti-na-sud-u-spravi-pavlichenkiv>
7. Бернэм У. Суд присяжных заседателей. – М.: Московский независимый институт международного права, 1995. – С. 12-13.
8. <http://krupnews.com/ru/news/20111028/03185.html>
9. http://lb.ua/news/2011/12/07/127270_enp_trebuat_bezogovorochno.html
10. <http://nbnews.com.ua/news/61041/>
11. <http://democrats.senate.gov/2012/09/22/senate-floor-wrap-up-for-friday-september-21-and-saturday-september-22-2012/>
12. <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24798587.html>
13. Матеріали справи Ю. Тимошенко т.18 а.с. 24
14. Матеріали справи Ю. Тимошенко т.17 а.с. 155
15. Матеріали справи Ю. Тимошенко т.17 а.с. 65
16. Матеріали справи Ю. Тимошенко т.18 а.с. 95-110. а.с. 135-137.
17. Матеріали справи Ю. Тимошенко т. 18 а.с. 151
18. Матеріали справи Ю. Тимошенко т. 18 а.с.6
19. Матеріали справи Ю. Тимошенко т. 19 а.с.25
20. Матеріали справи Ю. Тимошенко т. 18 а.с. 72,73
21. <http://tyzhden.ua/News/60155>
22. <http://www.dw.de/ельмар-брок-кузьмін-миг-би-довести-що-тимошенко-відповідальна-й-за-плями-на-місяці/a-16550148>
23. <http://www.europarl.europa.eu/news/en/pressroom/content/20110308IPR15036/html/MEPs-uphold-immunity-of-German-MEP-Elmar-Brok>
24. <http://obozrevatel.com/politics/70985-evrodeputat-elfmar-brok-oskandalilsya-v-ukraine-po-polnoj-programme.html>
25. Сергеич П. Искусство речи на суде. – К: Техніка, 2005. – ст.266-269.
26. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/49>
27. <http://news.bigmir.net/world/532264-Kazahskii-oligarh-polychil-turemnii-srok-v-Londone-za-neyvajenie-k-sydy>
28. http://www.lawserver.com/law/country/us/code/18_usc_401

29. <http://www.anti-malware.ru/blog/2679/8548>
30. <http://liveangarsk.ru/news/20091208/politika-delo>
31. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2001-05/page5>
32. Резолюція № 1239 (2001) «Свобода вираження поглядів та функціонування парламентської демократії в Україні» та Рекомендації № 1513 (2001) Парламентської асамблеї Ради Європи «Виконання обов'язків і зобов'язань, взятих Україною при вступі до Організації»http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_606
33. <http://economics.unian.net/rus/news/141490-potensial-stsenariya-kriminalizatsii-klievetyi-esche-ne-ischerpan.html>
34. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных. СПб. Изд. 1885 гг. с включением статей по продолжению 1886, 1887 и 1889 г. – С. 503.
35. Познышев С.В. Особенная часть русского уголовного права // Сравнительный очерк важнейших отделов особенной части старого и нового Уложений. М., 1905. С. 115; Бернштам Вл. Диффамация по русским законам // Русское богатство, 1901. N 5. – С. 5.
36. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийн. 16 грудня 1966 р. Генер-ю Асамлеєю ООН. Док. A/RES/2200 A (XXI) // Верховна Рада України: Законодавство України. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin>.
37. <http://en.wikipedia.org/wiki/Defamation>
38. <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070722&dateTexte=vig>, стаття 29
39. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html
40. <http://www.government.se/content/1/c6/02/77/77/cb79a8a3.pdf>
41. <http://ebookbrowse.com/poland-penal-code-pdf-d45616907>
42. CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF ALBANIA: <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1565/file/d46a10bcf55b80aae189eb6840b4.htm/preview>
43. <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast2h2d2.aspx#par184>
44. See, e.g., Kyu Ho Youm & Ahran Park, «South Korea,» in Carter-Ruck on Libel and Privacy 1343-47 (Alastair Mullis & Cameron Doley eds., 6th ed. 2010).
45. International and Comparative Law Quarterly / Volume 47 / Issue 04 / October 1998, pp 427-434